

Jämställdhet

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna och avslår samtliga motionsyrkanden. Utskottet hänvisar i huvudsak till pågående arbete.

Utskottet konstaterar att flera av de åtgärder som regeringen aviserat för att förbättra jämställdhetspolitiken sammanfaller med Riksrevisionens rekommendationer. Motionsyrkandena rör bl.a. en handlingsplan för mäns våld mot kvinnor, jämställdhetsintegrering, arbetets roll för ett jämställt samhälle, åtgärder mot hedersrelaterat våld och Medlingsinstitutet.

I betänkandet finns tretton reservationer (M, SD, C, V, L, KD) och tre särskilda yttranden (V, KD).

Behandlade förslag

Regeringens skrivelse 2015/16:52 Riksrevisionens rapport om regeringens jämställdhetsåtgärder.

41 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2015/16.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Särskilda jämställdhetsåtgärder och målen för jämställdhetspolitiken	6
Ekonomisk jämställdhet m.m.	12
Våld i nära relationer.....	15
Hedersrelaterat våld och förtryck	19
FN:s kvinnokonvention	22
Reservationer	24
1. Särskilda jämställdhetsåtgärder och målen för jämställdhetspolitiken, punkt 1 (SD)	24
2. Särskilda jämställdhetsåtgärder och målen för jämställdhetspolitiken, punkt 1 (C).....	26
3. Särskilda jämställdhetsåtgärder och målen för jämställdhetspolitiken, punkt 1 (KD).....	27
4. Ekonomisk jämställdhet m.m., punkt 2 (M)	28
5. Ekonomisk jämställdhet m.m., punkt 2 (SD).....	29
6. Ekonomisk jämställdhet m.m., punkt 2 (V).....	30
7. Våld i nära relationer, punkt 3 (C).....	32
8. Våld i nära relationer, punkt 3 (V).....	33
9. Våld i nära relationer, punkt 3 (KD).....	34
10. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (SD).....	35
11. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (C)	37
12. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (V).....	38
13. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (L)	39
Särskilda yttranden	42
1. Särskilda jämställdhetsåtgärder och målen för jämställdhetspolitiken, punkt 1 (V)	42
2. Våld i nära relationer, punkt 3 (V).....	42
3. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (KD)	42
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	44
Skrivelsen.....	44
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	44

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Särskilda jämställdhetsåtgärder och målen för jämställdhetspolitiken

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:35 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1,

2015/16:987 av Amineh Kakabaveh m.fl. (V) yrkande 4,

2015/16:1380 av Rickard Nordin och Ola Johansson (båda C) yrkande 1,

2015/16:1994 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 5,

2015/16:2431 av Annika Qarlsso m.fl. (C) yrkande 1 och

2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkandena 1, 3 och 5 samt lägger skrivelse 2015/16:52 till handlingarna.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (C)

Reservation 3 (KD)

2. Ekonomisk jämställdhet m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:35 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 2,

2015/16:1018 av Jasenko Omanovic (S),

2015/16:1037 av Azadeh Rojhan Gustafsson och Alexandra Völker (båda S),

2015/16:2274 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 1,

2015/16:2380 av Solveig Zander (C),

2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 13 och

2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 4 (M)

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (V)

3. Våld i nära relationer

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:959 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2,

2015/16:1994 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 18 och

2015/16:2431 av Annika Qarlsso m.fl. (C) yrkandena 12 och 24.

Reservation 7 (C)

Reservation 8 (V)

Reservation 9 (KD)

4. Hedersrelaterat våld och förtryck

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:679 av Ellen Juntti (M),

2015/16:779 av Robert Hannah (FP) yrkandena 1 och 2,
 2015/16:959 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 11, 22 och 23,
 2015/16:1353 av Maria Stockhaus (M),
 2015/16:1864 av Veronica Lindholm m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,
 2015/16:2590 av Thomas Finnborg och Sotiris Delis (båda M),
 2015/16:2786 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 13,
 2015/16:2813 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 19,
 2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 6,
 2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 16 och 20–22
 samt
 2015/16:3245 av Johanna Jönsson m.fl. (C) yrkande 5.

Reservation 10 (SD)

Reservation 11 (C)

Reservation 12 (V)

Reservation 13 (L)

5. FN:s kvinnokonvention

Riksdagen avslår motion

2015/16:838 av Monica Green (S) yrkandena 1, 2 och 4.

Stockholm den 9 juni 2016

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Raimo Pärssinen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Raimo Pärssinen (S), Elisabeth Svantesson (M), Annelie Karlsson (S), Katarina Brännström (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Annika Qarlsso (C), Marco Venegas (MP), Christian Holm Barenfeld (M), Eva-Lena Jansson (S), Paula Bieler (SD), Fredrik Malm (L), Désirée Pethrus (KD), Helén Pettersson i Umeå (S), Magnus Manhammar (S), Erik Andersson (M), Magnus Persson (SD) och Jenny Bengtsson (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet regeringens skrivelse 2015/16:52 Riksrevisionens rapport om regeringens jämställdhetsåtgärder. I ärendet behandlas även 41 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2015/16. En förteckning över förslagen finns i bilagan.

Den 11 juni 2015 överlämnade riksdagen Riksrevisionens granskningsrapport Regeringens jämställdhetsåtgärder – tillfälligheter eller långsiktiga förbättringar? (RiR 2015:13) till regeringen. Regeringen överlämnade den 10 december 2015 skrivelse 2015/16:52 till riksdagen.

Riksrevisor Margareta Åberg med medarbetare informerade om granskningsrapporten vid utskottets sammanträde den 11 juni 2015.

Utskottets överväganden

Särskilda jämställdhetsåtgärder och målen för jämställdhetspolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden och lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Jämför reservationerna 1 (SD), 2 (C) och 3 (KD) samt särskilt yttrande 1 (V).

Riksrevisionens granskningsrapport Regeringens jämställdhetsåtgärder – tillfälligheter eller långsiktiga förbättringar?

Riksrevisionen har granskat den satsning på tidsbegränsade insatser i syfte att öka jämställdheten mellan kvinnor och män som alliansregeringen avsatte särskilda medel för under perioden 2007–2014. Granskningens iakttagelser och slutsatser grundar sig huvudsakligen på en enkät till myndigheter, intervjuer med företrädare för myndigheter och Regeringskansliet, två fokusgrupper med företrädare för kommuner och landsting samt dokumentstudier.

Granskningen visar att satsningen i olika sammanhang satt fokus på jämställdhetsfrågor, och menar Riksrevisionen påskyndat arbetet med jämställdhet. Riksrevisionen bedömer dock att förutsättningarna för att resultaten ska bestå är bristfälliga och att den dåvarande regeringen hade kunnat utforma satsningen annorlunda för att åstadkomma mer hållbara resultat. Det finns enligt Riksrevisionen en risk för att resultat som åstadkommit genom satsningen går förlorade, till skillnad från resultat som kunnat integreras i ordinarie verksamhet som generellt tycks ha bättre förutsättningar att bestå på längre sikt. Riksrevisionen konstaterar att trots att jämställdhetsintegrering var alliansregeringens huvudstrategi för genomförandet av jämställdhetspolitiken är det få åtgärder som haft sin utgångspunkt i strategin, särskilt när det gäller arbetet med jämställdhetsintegrering inom myndigheterna.

Mot bakgrund av granskningens resultat ger Riksrevisionen ett antal rekommendationer till regeringen. Riksrevisionens övergripande bedömning är att regeringen behöver stärka långsiktigheten i genomförandet av jämställdhetspolitiken för att satsningar på tidsbegränsade insatser och projekt ska kunna genomföras på ett effektivt sätt.

Riksrevisionen rekommenderar att regeringen i större utsträckning utgår från strategin om jämställdhetsintegrering, även när det gäller särskilda jämställdhetsåtgärder. Det kan handla om att försöka inrikta uppdragen på

åtgärder som blir varaktiga och att ställa krav på hållbarhet t.ex. i uppdragsformuleringar.

Riksrevisionen rekommenderar att regeringen ger myndigheter och övriga mottagande aktörer goda förutsättningar för att planera sina insatser. Om en liknande satsning genomförs i framtiden bör den enligt Riksrevisionen föregås av en planeringsfas och medlen bör successivt trappas upp så att de mottagande aktörerna får goda förutsättningar att planera insatserna.

För att stärka långsiktigheten i genomförandet rekommenderar Riksrevisionen att regeringen tydliggör vilka myndigheter som har ett uppdrag om jämställdhet. Det går enligt Riksrevisionen att finna stöd i regeringsformen för att den offentliga förvaltningen ska vara jämställd. För att denna ambition ska realiseras kan vissa myndigheter behöva ett tydligt formulerat jämställdhetsuppdrag. Den långsiktiga styrningen mot en jämställd offentlig förvaltning bör rimligtvis ske genom myndigheternas instruktioner.

Riksrevisionen pekar på att en svårighet i att åstadkomma hållbara resultat är att satsningen i stora delar varit särorganiserad i förhållande till myndigheternas ordinarie verksamhet. Den förvaltningsstruktur som finns på jämställdhetsområdet med delat ansvar mellan olika departement, där det saknas en förvaltningsmyndighet och styrningen av jämställdhet varierar, utgör inte heller något bra stöd för att ta hand om resultaten av en tillfällig satsning. Riksrevisionens bedömning är att det behövs en institutionell struktur som stärker strategin om jämställdhetsintegrering.

Avslutningsvis gör Riksrevisionen bedömningen att regeringen behöver se till att resultaten av särskilda jämställdhetsåtgärder tas till vara. För att det ska kunna ske rekommenderar Riksrevisionen regeringen att se till att det finns ett större utrymme för analys och strategiskt tänkande i genomförandet av jämställdhetspolitiken.

Skrivelsen

I skrivelse 2015/16:52 Riksrevisionens rapport om regeringens jämställdhets-satsning delar regeringen i allt väsentligt den analys som görs av Riksrevisionen. De insatser som gjordes inom ramen för alliansregeringens särskilda jämställdhetssatsning 2007–2014 har enligt den nuvarande regeringen lett till att ny kunskap har byggts upp, att nya problem har blivit synliggjorda och att medvetenheten i frågor som är strategiskt viktiga för jämställdheten i samhället har ökat. Men samtidigt som satsningen har bidragit till att utveckla och påskynda arbetet med jämställdhet har förutsättningarna för att resultaten ska bli bestående varit bristfälliga. Detta innebär att regeringen delar riksrevisionens bedömningar bl.a. i fråga om behovet av större fokus på hållbarhet, mera strategiskt tänkande när det gäller de särskilda jämställdhetsåtgärderna, styrningen av myndigheterna i fråga om jämställdhetsintegrering samt behovet av förbättrade strukturer för att ta hand om resultaten av särskilda jämställdhetssatsningar.

När det gäller Riksrevisionens rekommendationer anser regeringen att dessa utgör ett viktigt bidrag till arbetet med att förbättra genomförandet av jämställdhetspolitiken. Regeringen påpekar att flera av rekommendationerna sammanfaller med åtgärder som regeringen redan har planerat för.

Regeringen anför bl.a. att det påbörjade arbetet med att stärka och utveckla jämställdhetsintegreringen på alla departement och berörda myndigheter ska fortsätta. Regeringens ambitioner för jämställdhet innebär att jämställdhetsperspektivet ska finnas med i politikens utformning på bred front, så att politiken på alla områden bidrar till att förverkliga de jämställdhetspolitiska målen.

När det gäller rekommendationen att ge myndigheter goda förutsättningar att planera sina insatser anför regeringen att för att stärka arbetet med jämställdhetsintegrering har utvecklingsprogrammet för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) i ett första steg utökats från 18 myndigheter till att omfatta 41 myndigheter.

I fråga om att tydliggöra vilka myndigheter som har ett uppdrag om jämställdhet anför regeringen att det bör övervägas om fler myndigheter behöver få tydliga uppgifter i sin instruktion om att verksamheten ska jämställdhetsintegreras.

Regeringen anser att Riksrevisionens rapport i och med skrivelsen är slutbehandlad.

Motionerna

Jämställdhetspolitikens roll bör enligt Sverigedemokraterna i motion 2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. vara att motverka diskriminering och försöka underlätta tillvaron för män såväl som kvinnor i de livssituationer som de själva valt, oavsett om dessa val följer traditionella könsnormer eller inte. Det finns alltså inget egenvärde i att sträva efter en jämn fördelning av makt och inflytande, vilket är ett delmål för jämställdhetspolitiken som enligt Sverigedemokraterna bör tas bort (yrkande 1). Partiet argumenterar på ett liknande sätt mot alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön och anser att inom offentlig verksamhet bör sådan praxis avvecklas. Staten bör inte begränsa den enskilda individens livsval genom aktiva insatser som gynnar eller indirekt missgynnar någon särskild grupp (yrkande 3). Vissa av regeringens särskilda jämställdhetsåtgärder får också kritik för brist på konkreta resultatorienterade åtgärder. Partiet ställer sig också kritiskt till de åtgärder som handlar om att med statliga styrmedel försöka förmå män och kvinnor att bete sig exakt likadant (yrkande 5).

Centerpartiet anser i motion 2015/16:2431 av Annika Qarlsson m.fl. att det behövs en genomgripande utredning som behandlar och belyser statens, näringslivets, samhällets och individens totala kostnader för ojämställdhet relaterade till de mål för jämställdhetspolitiken som riksdagen har antagit (yrkande 1). För att snabbare kunna åstadkomma förändring är det viktigt att frågan får en grundlig belysning ur ett nationalekonomiskt perspektiv.

Vänsterpartiet föreslår i motion 2015/16:35 av Ali Esbati m.fl. att det tillsätts en utredning som analyserar förutsättningarna för en jämställdhetsmyndighet. För att fokusera på jämställdhet och leverera konkreta resultat vill partiet inrätta en jämställdhetsmyndighet med ansvar och mandat att understödja styrningen av Sverige mot jämställdhetspolitiska mål (yrkande 1).

Kristdemokraterna anser i motion 2015/16:1994 av Désirée Pethrus m.fl. att det borde ställas högre krav på myndigheter att arbeta med jämställdhet, både internt och i den utåtriktade verksamheten. Det övergripande uppdraget att jämställdhetsintegrera verksamheten bör enligt partiet successivt införas i myndigheternas instruktioner (yrkande 5).

Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) anser i motion 2015/16:1380 att samtliga beslut bör jämställdhetsprövas och analyseras utifrån hur de gynnar eller missgynnar det underrepresenterade könet (yrkande 1).

Amineh Kakabaveh m.fl. (V) anser i motion 2015/16:987 att inrikespolitiken på samma sätt som utrikespolitiken bör ha en uttalat feministisk prägel. Enligt motionärerna gäller det i första hand hur vi bemöter de som söker sig en tillflyktsort i Sverige; det får inte råda någon tvekan om att det är ett feministiskt präglad land de kommit till (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhäva att det under lång tid funnits en stor samsyn över partigränserna när det gäller det övergripande målet för jämställdhetspolitiken, att kvinnor och män ska ha samma makt och möjligheter att forma samhället och sina egna liv. Utskottet anser liksom regeringen att jämställdhet i grunden är en rättvis- och demokratifråga. Ett jämställt samhälle ger människor möjlighet att utvecklas utan att begränsas av sitt kön. Ökad jämställdhet är en viktig del av samhällsbygget och bidrar till ekonomisk utveckling genom att både kvinnors och mäns potential tas till vara.

Utskottet har därmed svårt att förstå den inställning som Sverigedemokraterna ger uttryck för när man säger att en jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män inte är något eftersträväsvärt. De kvinnor som inte har makt, verkar partiet resonera, vill inte heller ha det utan varje livssituation är resultatet av ett naturligt och medvetet val. På detta sätt blir jämställdhetspolitiken för Sverigedemokraterna ett hot mot en given ordning, särskilt för de människor som lever efter mer traditionella könsnormer.

Utskottet noterar att Sverigedemokraterna sedan några år betecknar sig som socialkonservativt, och partiets jämställdhetspolitik illustrerar på ett närmast övertydligt sätt en förlegad syn på kvinnans roll i samhället och i familjen som utskottet starkt ifrågasätter. På samma sätt som när det gäller etableringen av nyanlända invandrare verkar Sverigedemokraternas huvudsakliga svar på eventuella problem eller orättvisor vara att ingen politik är den bästa politiken. Utskottet för sin del anser det självklart att fortsätta verka för att kvinnor och

män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv, vilket bl.a. innebär en jämn fördelning av makt och inflytande.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att jämställdhetsintegrering, dvs. att jämställdhetsperspektivet ska beaktas vid utformningen av all politik, är en av de viktigaste prioriteringarna för att utveckla och genomföra jämställdhetspolitiken. Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen i budgetpropositionen för 2016 anger att jämställdhetsarbetet har getts en större tyngd i Regeringskansliet. Eftersom budgetprocessen och budgetpropositionen är av central betydelse för politikens förverkligande välkomnar utskottet att regeringen har tagit steg för att säkerställa att budgetpolitikens jämställdhetseffekter synliggörs i underlag inför budgetbeslut. Utskottet välkomnar även att regeringen avsatt medel för att fortsätta att utvärdera och utveckla det arbete med jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering som bedrivs inom departement och myndigheter. Utskottet kommer med intresse att följa arbetet med jämställdhetsintegrering som enligt regeringen kommer att innebära en tydlig förflyttning framåt av jämställdheten under mandatperioden.

När det särskilt gäller myndigheterna anser utskottet att de bidrar till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen genom att integrera ett jämställdhetsperspektiv i relevanta delar av sina verksamheter. I detta avseende delar utskottet Kristdemokraternas uppfattning om vikten av jämställdhetsintegrering. Utskottet noterar att de myndigheter som ingår i utvecklingsprojektet Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) har redovisat sina planer för jämställdhetsintegrering som ska genomföras under mandatperioden. Utskottet noterar vidare med gillande att regeringen anser det vara angeläget att fortsätta och att utveckla detta arbete. Utskottet vill också uppmärksamma att regeringen i skrivelse 2015/16:52 anger att det bör övervägas om fler myndigheter behöver få tydliga uppgifter i sin instruktion om att verksamheten ska jämställdhetsintegreras.

Även om jämställdhetsintegrering är den huvudsakliga strategin för att genomföra jämställdhetspolitiken är särskilda åtgärder också nödvändiga för att öka jämställdheten mellan kvinnor och män. Utskottet håller därmed inte med Sverigedemokraterna när de, på ett liknande sätt som i fråga om målet för jämställdhetspolitiken, argumenterar mot vissa av de särskilda jämställdhetsåtgärderna eftersom de syftar till en jämnare fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män. Det förtjänar också att uppmärksammas, anser utskottet, att de särskilda och riktade uppdragen för myndigheternas del kan bidra till att underlätta, konkretisera och utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering.

Vidare när det gäller särskilda jämställdhetsåtgärder delar utskottet den bedömning som Riksrevisionen gör i fråga om insatser som gjordes inom ramen för alliansregeringens särskilda jämställdhetsatsning 2007–2014. Denna särskilda satsning har visserligen påskyndat arbetet med jämställdhet och ny kunskap har byggts, men förutsättningarna för att resultaten ska bestå har dock varit bristfälliga. Därmed instämmer utskottet i den bedömning som

regeringen gör att det mot bakgrund av erfarenheter från tidigare jämställdhetsattsningar är en central uppgift att skapa långsiktighet och att säkerställa hållbarheten i de åtgärder som vidtas.

När det gäller positiv särbehandling har utskottet tidigare konstaterat att förbudet mot diskriminering i diskrimineringslagen inte syftar till att förhindra åtgärder som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män (bet. 2013/14:AU4). Positiv särbehandling är därmed möjlig inom olika områden. Utskottet är fortfarande av den uppfattningen att positiv särbehandling inom diskrimineringslagens ramar är en bra ordning och ser inte något skäl till förändring. I sammanhanget noterar utskottet att regeringen avser att skynda på utvecklingen mot att börsbolagens styrelser består av minst 40 procent kvinnor och att regeringen, om inte målet uppnås under innevarande år, kommer att föreslå lagstiftning om kvotering i börsnoterade företag.

När det gäller den övergripande genomlysning av konsekvenserna av ojämställdheten som efterfrågas av Centerpartiet hänvisar utskottet till regeringens princip att jämställdhetsperspektivet ska beaktas i alla delar av politikutformningen. Därmed kan också utvecklingen av jämställdhetspolitiken följas upp i respektive områdes resultatredovisning i budgetpropositionen. Jämställdhetspolitiken redovisas dessutom på en övergripande nivå inom utgiftsområde 13, och de resultatindikatorer som används tydliggör enligt utskottet de centrala aspekterna i jämställdhetsmålen. Ett antal indikatorer för fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet och mäns våld mot kvinnor fungerar här som utgångspunkt för en beskrivning och en analys av jämställdhetsutvecklingen i samhället. En på detta sätt strategisk och förutsägbar uppföljning ger enligt utskottet bättre förutsättningar att ta till vara resultat och erfarenheter från den förda politiken, vilket bidrar till höjd kvalitet och långsiktighet inom politikområdet.

När det gäller Vänsterpartiets yrkande om att inrätta en jämställdhetsmyndighet hänvisar utskottet till Jämställdhetsutredningen som bl.a. föreslår att en jämställdhetsmyndighet inrättas (SOU 2015:86). Myndighetens uppgifter ska bl.a. vara att analysera utvecklingen när det gäller jämställdhet i samhället, följa upp insatser som syftar till att nå de jämställdhetspolitiska målen, samordna uppdrag inom jämställdhetspolitiken och stödja arbetet med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten hos myndigheter och kommuner, landsting och regioner.

Regeringen har aviserat att den, med utgångspunkt i bl.a. Jämställdhetsutredningens förslag, kommer att återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur styrningen av jämställdhetspolitiken ska stärkas för ökad förutsägbarhet och långsiktighet i politikens genomförande. Utskottet förväntar sig ett ökat fokus inte bara på styrning utan också på politikens innehåll, en programförklaring för världens första feministiska regering. Utskottet ser fram emot att ta del av och bereda denna skrivelse.

Med det ovan anförda finner utskottet inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida. Motionsyrkandena avstyrks därmed. Skrivelsen bör läggas till handlingarna.

Ekonomisk jämställdhet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

Jämför reservationerna 4 (M), 5 (SD) och 6 (V).

Motionerna

Moderaterna beskriver i partimotion 2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. den stress och otillräcklighet som många, såväl män som kvinnor, kan känna när livspusslet inte riktigt går ihop. Möjligheten att kombinera familj, karriär och fritid behöver enligt partiet bli bättre och det ställer krav på politiken att vara modern, lyhörd och framtidsinriktad. I detta arbete är det viktigt att ställa frågan hur jämställdheten kan öka eftersom kvinnor och män fortfarande möter skillnader på arbetsmarknaden och i samhället. När politiken underlättar människors livspussel blir det möjligt för fler som önskar att arbeta heltid (yrkande 1).

Moderaterna betonar vidare i motion 2015/16:2274 av Elisabeth Svantesson m.fl. arbetets roll som en hörnsten i ett jämställt samhälle (yrkande 1). Enligt partiet har alliansregeringens reformer bidragit till ökade förutsättningar för ekonomisk jämställdhet. Inte minst för kvinnor har drivkrafterna att arbeta stärkts tack vare jobbskatteavdraget. Moderaterna vill fortsätta hålla fast vid arbetslinjen i meningen att göra det mer lönsamt för kvinnor att arbeta.

Sverigedemokraterna har i motion 2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. i sig inget emot att fler kvinnor än män väljer att jobba inom den offentliga sektorn. Däremot vänder sig partiet mot de dåliga arbetsvillkoren och arbetsmiljön som ofta råder här och därigenom drabbar många kvinnor. Dessa problem kan enligt partiet åtgärdas bl.a. genom att staten erbjuder alla ofrivilligt deltidsarbetslösa inom den offentliga sektorn en heltidstjänst, vilket förutom att åstadkomma en kvalitetsförbättring inom verksamheten också skulle få en substantiell inverkan på den generella inkomstskillnaden mellan kvinnor och män (yrkande 13).

Vänsterpartiet uppmärksammar i motion 2015/16:35 av Ali Esbati m.fl. att Medlingsinstitutets uppdrag är att bidra till en väl fungerande lönebildning, där den konkurrensutsatta industrin sätter märket för löneökningstakten. Myndigheten ska dessutom verka för jämställda löner och analysera löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Dessa mål har enligt partiet i praktiken kommit att stå i motsättning till varandra. Vänsterpartiet anser därför att Medlingsinstitutets uppdrag bör förändras så att det tydligt framgår att

industrins lönenormering inte ska tolkas så att aktiva insatser för att minska de strukturella löneskillnaderna i kvinno- och mansdominerade yrken omöjliggörs (yrkande 2).

Jasenko Omanovic (S) uppmärksammar i motion 2015/16:1018 betydelsen av de arbetsmarknadspolitiska programmen. Det är viktigt, menar motionären, att utveckla kvinnors möjligheter till ett jämställt deltagande i dessa program, t.ex. arbetsmarknadsutbildningarna.

Azadeh Rojhan Gustafsson och Alexandra Völker (båda S) uppmärksammar i motion 2015/16:1037 ett antal enligt deras mening viktiga åtgärder som regeringen presenterat för att löneskillnaderna mellan män och kvinnor ska minska. Motionärerna menar dock att jämställdhetsarbetet bör ha tydligare mål, varför de föreslår att regeringen bör ange ett slutmål för när jämställda löner ska vara en verklighet.

Solveig Zander (C) uppmärksammar i motion 2015/16:2380 svårigheterna att påvisa strukturella löneskillnader. Arbetsgivarna bör enligt motionären åläggas att använda den s.k. JA-modellen som visat sig vara användbar för att tydliggöra och förändra löneskillnader.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att ekonomisk självständighet är en förutsättning för jämställdhet. För att uppnå detta ska kvinnor kunna delta i arbetslivet på samma villkor och med samma förutsättningar som män. Utskottet ser inga skäl till att det ska finnas skillnader i sysselsättningsgrad beroende på kön. Det är därför välkommet att regeringen för en politik som vilar på grunden att heltid ska vara utgångspunkten på arbetsmarknaden. I vårpropositionen för 2016 slår regeringen fast att heltid ska vara normen, med deltid som en möjlighet. Utskottet välkomnar vidare att regeringen är tydlig med att den vill se en ordning där frågan i första hand löses av arbetsmarknadens parter genom förhandlingar och kollektivavtal. I sammanhanget noterar utskottet med gillande att enligt en undersökning från Sveriges Kommuner och Landsting har allt fler kommuner och landsting fattat beslut om rätt till heltid eller önskad sysselsättningsgrad.

Vidare när det gäller möjligheten till heltid handlar det enligt utskottet också om att göra välfärdsyrkena mer attraktiva. Många i de kvinnodominerade sektorerna uppger att de arbetar deltid för att de inte orkar med ett heltidsarbete. Insatser för att förbättra särskilt kvinnors arbetsmiljö, kvinnors hälsa och kvinnors villkor i arbetslivet har därför en avgörande betydelse. Utskottet kan instämma med Moderaterna när de betonar arbetets roll i ett jämställt samhälle. Utskottet håller dock inte med om att jobbskatteavdraget hör till de viktigaste reformerna när det kommer till att förändra arbetslivets villkor och fördelningen mellan avlönat och oavlönat arbete. För att åstadkomma detta behövs det andra åtgärder. Utskottet välkomnar att regeringen i sin arbetsmiljöstrategi för perioden 2016–2020 särskilt betonar den psykosociala arbetsmiljön i kvinnodominerade sektorer

som ett centralt delområde för att förhindra ytterligare sjukskrivningar. Vidare menar utskottet att Arbetsmiljöverkets nya föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö också bidrar med strategiskt viktiga åtgärder för att förbättra just kvinnors arbetsmiljö och minskad psykisk ohälsa.

Utskottet beklagar att det fortfarande förekommer löne- och inkomstskillnader mellan kvinnor och män och att skillnaderna i stort sett har varit oförändrade sedan 1990-talet. Att minska de strukturella löneskillnaderna inom ramen för den svenska arbetsmarknadsmodellen är enligt utskottet en stor utmaning för parterna. Utskottet anser att lönekartläggningar och handlingsplaner för jämställda löner är betydelsefulla instrument i det aktiva jämställdhetsarbete som ska bedrivas på arbetsplatserna och att det är viktigt att de eventuella löneskillnader som upptäcks i kartläggningen och analysen kan åtgärdas snarast möjligt. Genom att uppmärksamma strukturell lönediskriminering kan riktade insatser sättas in för att minska sådana skillnader. Utskottet kan notera att regeringen som ett resultat av riksdagens tillkännagivande har föreslagit att lönekartläggning för jämställda löner ska genomföras varje år (prop. 2015/16:135). Liksom regeringen anser utskottet att lönekartläggning är en nödvändig åtgärd för att komma till rätta med löneskillnader mellan kvinnor och män. I nämnda proposition föreslår regeringen också att dagens krav på särskilda handlingsplaner ersätts med ett allmänt krav på skriftlig dokumentation, något som utskottet välkomnar.

Regeringens utfästelse om att vara en feministisk regering har också lett till konkreta åtgärder när det gäller arbetet inom myndigheterna och den aktiva arbetsmarknadspolitiken som i förlängningen har betydelse för den ekonomiska jämställdheten. I 2016 års ekonomiska vårproposition anför regeringen att de arbetsmarknadspolitiska resurserna och programmen måste bidra bättre till jämställdhet och motverka en könsuppdelad arbetsmarknad. Utskottet noterar med gillande att Arbetsförmedlingen på regeringens uppdrag tagit fram en handlingsplan för jämställdhetsintegrering i sin verksamhet.

I fråga om Vänsterpartiets yrkande om Medlingsinstitutets uppdrag anser utskottet att myndigheten fyller en viktig funktion för att främja ett jämställdhetsperspektiv på lönefrågor. Under det senaste året har Medlingsinstitutet bl.a. haft i uppdrag att utifrån den officiella lönestatistiken undersöka om de centrala löneavtalens konstruktion har haft någon effekt för att minska löneskillnaderna mellan kvinnor och män. Mot bakgrund av dessa analyser och redovisningar ska myndigheten initiera en diskussion i syfte att främja arbetsmarknadens parter arbete med att minska löneskillnaderna mellan kvinnor och män. I sammanhanget noterar utskottet att myndigheten för en löpande diskussion med arbetsmarknadens parter om hur lönestatistiken kan utvecklas. Ett exempel på detta är att Medlingsinstitutet i maj 2016 bjöd in parterna till en frågestund om statistikfrågor.

När det gäller myndighetens uppdrag att verka för en fungerande lönebildning konstaterar utskottet att i detta ingår bl.a. att tillvarata och upprätthålla den samsyn som finns på arbetsmarknaden om den konkurrensutsatta sektorns lönenormerande roll. Det är inte första gången utskottet

betonar att detta är utgångspunkten för den svenska lönebildningsmodellen, som i två decennier bidragit till en varaktig reallönetillväxt. Utskottet välkomnar därför att regeringens avsikt är att denna positiva utveckling ska fortsätta.

Med det ovan anförda finner utskottet inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Våld i nära relationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

Jämför reservationerna 7 (C), 8 (V) och 9 (KD) samt särskilt yttrande 2 (V).

Motionerna

Centerpartiet noterar i motion 2015/16:2431 av Annika Qarlsson m.fl. att den nuvarande handlingsplanen för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer till stor del är genomförd och har lett till förbättringar. Partiet vill nu gå vidare mot en nollvision för våld i nära relationer och sexualiserat våld och anser därför att en ny handlingsplan böra tas fram. En sådan plan bör innefatta både förebyggande och akuta delar, t.ex. obligatoriska hot- och riskbedömningar vid anmälan om hot och våld och förbättrat praktiskt och ekonomiskt stöd vid akuta våldssituationer (yrkande 12).

Centerpartiet anför vidare att insatser från samhällets sida när det gäller våld mot kvinnor kan och bör utvecklas för att ingen ska utsättas för övergrepp. Partiet kräver en bättre samordning och ett aktivt samarbete mellan länsstyrelser, Migrationsverket, kommuner, landsting och kvinnojourer (yrkande 24).

I motion 2015/16:959 av Maj Karlsson m.fl. ställer sig Vänsterpartiet bakom ett förslag i betänkandet Våld i nära relationer – en folkhälsofråga (SOU 2014:49) om att det i varje kommun ska finnas en arbetsgrupp där myndigheter arbetar tillsammans kring insatser för barn och vuxna som är, eller riskerar att bli, utsatta för allvarligt våld (yrkande 1). Vänsterpartiet delar vidare en av de slutsatser som framförs i slutbetänkandet Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2015:55), nämligen att pojkar och män behöver involveras i det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer (yrkande 2).

Kristdemokraterna menar i motion 2015/16:1994 av Désirée Pethrus m.fl. att mäns våld mot kvinnor, i nära relationer och i övriga situationer, är det yttersta uttrycket för bristen på jämställdhet i ett samhälle. Förutom att skydda och bistå dem som utsätts måste samhället enligt Kristdemokraterna också

konfrontera de bakomliggande värderingar och attityder som bidrar till våldsutövandet (yrkande 18).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis betona att målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är en hörnsten i jämställdhetspolitiken. Av statistik från Brottsförebyggande rådet (Brå) framgår att i genomsnitt 17 kvinnor per år mördas i Sverige av sin nuvarande eller f.d. partner och att det under 2015 anmäldes omkring 17 000 misshandelsbrott där gärningspersonen var i nära relation med offret. I uppdraget för världens första feministiska regering måste givetvis ingå att minska våldet i nära relationer. Utskottet kan därför med tillfredsställelse notera att arbetet med att förebygga och motverka våld och andra övergrepp mot kvinnor är högt prioriterat av regeringen. I detta ligger bl.a. att påverka de bakomliggande orsakerna, som skeva maktförhållanden och problematiska mansideal, men viktigt är också att de våldutsatta får det skydd och stöd de behöver.

När det gäller Centerpartiets förslag om en ny handlingsplan för att förveckla en nollvision för våld i nära relationer och sexualiserat våld kan utskottet konstatera att alliansregeringen inom ramen för sin jämställdhetsatsning 2007–2014 presenterade tre olika handlingsplaner med sikte på ett av delmålen för jämställdhetspolitiken, att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Utvärderingar bl.a. av Brå har visat på brister när det gäller långsiktigheten för vissa av insatserna varför utskottet vill påpeka, i linje med vad som uppmärksammas i Riksrevisionens granskningsrapport, att det är viktigt att arbetet förbereds och ingår i den ordinarie verksamheten om inte resultaten ska bli kortlivade. Utskottet instämmer därmed i regeringens analys i budgetpropositionen för 2016 att det mot bakgrund av erfarenhet från tidigare jämställdhetssatsningar är en central uppgift att säkerställa hållbarheten i de åtgärder som vidtas.

Utskottet noterar vidare att i slutbetänkandet Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2015:55) föreslås det att det övergripande målet för den nationella strategin ska vara det nuvarande fjärde jämställdhetspolitiska delmålet, dvs. att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att flickor och pojkar, kvinnor och män ska ha samma rätt till kroppslig integritet. Utredningen anför att de insatser som ska genomföras under den föreslagna strategiperioden 2016–2025 ska leda till att mäns våld minskar och på sikt upphör, en målsättning som utskottet självklart delar. Till förslagen hör att regeringen årligen ska upprätta ett åtgärdsprogram, en form av handlingsplan, för kommande satsningar inom området. Enligt utredningen bör ett sådant åtgärdsprogram innehålla nulägesanalyser, resultat från sammanställningar, utvärderingar och uppföljningar. Åtgärdsprogrammet ska också innehålla politiska prioriteringar och en beskrivning av inriktning och åtgärder.

När det gäller vikten av bättre samordning och samarbete mellan statliga och kommunala aktörer och de ideella organisationerna, t.ex. kvinnojourerna, kan utskottet på ett generellt plan instämma i den bedömning som görs i Centerpartiets motion. Utskottet vill betona att de nationella insatserna för att bekämpa mäns våld mot kvinnor rör olika politikområden och utförs av flera myndigheter och aktörer. I uppdragen ingår att samordna arbetet med andra myndigheter. Utskottet vill särskilt lyfta fram att länsstyrelserna har ett viktigt uppdrag när det gäller att samordna det lokala och regionala arbetet för att motverka mäns våld mot kvinnor. Länsstyrelsen i Stockholms län lämnade i mars 2015 en samlad redovisning av länsstyrelsernas arbete med att stödja samordningen i länen av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor, att barn bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Länsstyrelsen i Stockholms län bedömer att samordningen mellan myndigheter och organisationer till stöd för enskilda har förbättrats genom satsningen. Enligt en enkät som länsstyrelserna skickat ut i alla län uppger 73 procent av respondenterna att samordningen av insatser från olika aktörer förbättrats sedan 2010. Utskottet ställer sig bakom regeringens avsikt att ge länsstyrelserna fortsatt uppdrag att stödja och utveckla samordningen i länen.

Vidare när det gäller behovet av en förbättrad samordning, som också berörs av Vänsterpartiet, noterar utskottet att detta är något som uppmärksammas i ett antal utredningar som för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Utskottet konstaterar att Nationella samordnaren mot våld i nära relationer i sitt betänkande drar slutsatsen att det behövs en bättre samordning, struktur och tydlighet på nationell nivå när det gäller arbetet och insatserna mot mäns våld mot kvinnor (SOU 2014:49). Samma slutsats dras i ovan nämnda slutbetänkande Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2015:55). Samordningen beskrivs här som tillräcklig först när ”den utsatta upplever att myndigheterna tillsammans utgör den skyddsmur som krävs för att hon ska kunna återöva det som våldet har berövat henne”, ett generellt krav som utskottet kan instämma i. Utredningen föreslår ett ramverk med uppföljningsbara mål som syftar till att det våldsförebyggande och det stödjande arbetet samordnas, effektiviseras och kvalitetssäkras. Även Jämställdhetsutredningen menar att det särskilt när det gäller delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra behövs en permanent samordning av vissa insatser inom jämställdhetspolitiken (SOU 2015:86).

Ovan nämnda utredningsförslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Som utskottet tidigare noterat kommer regeringen med utgångspunkt i dessa förslag att återkomma till riksdagen med en redogörelse för hur styrningen av jämställdhetspolitiken ska stärkas för ökad förutsägbarhet och långsiktighet i politikens genomförande. Utskottet förväntar sig att denna skrivelse blir en programförklaring för en feministisk regering, en handlingsplan om man så vill för jämställdhetspolitiken i sin helhet.

När det kommer till att konfrontera de bakomliggande värderingar och attityder som bidrar till våldsutövandet, i linje med vad som uttrycks i Kristdemokraternas motion, är detta något som utskottet redan inledningsvis betonat vikten av. I 2016 års ekonomiska vårproposition bekräftar regeringen att arbetet med att förebygga och motverka våld och andra övergrepp mot kvinnor ges fortsatt högsta prioritet, vilket självklart är något som utskottet ställer sig bakom. En del i detta arbete är att påverka våldsutövarnas attityder och verka för att sådana ideal inte förs över till nya generationer.

Detta för vidare till Vänsterpartiets yrkande om att pojkar och män behöver involveras i det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer, ett synsätt som partiet finner stöd för i ovan nämnda slutbetänkande Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2015:55). Utskottet delar detta synsätt men vill inte föregripa beredningen av utredningens förslag. Det nödvändiga i att involvera män i jämställdhetsarbetet fastslogs tidigt på politisk nivå i Sverige och har återkommande uppmärksammats de senaste årtiondena.

Utskottet noterar att regeringen i budgetpropositionen för 2016 gör bedömningen att mäns och pojkars delaktighet är en förutsättning för att arbetet på samtliga jämställdhetspolitiska delområden ska kunna utvecklas, och inte minst för att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Som utskottet också noterade vid höstens budgetbehandling tecknade regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting i oktober 2015 en överenskommelse om att stärka jämställdhetsarbetets inriktning mot pojkar, män och maskulinitetsfrågor i kommuner, landsting och regioner.

I sammanhanget vill utskottet också uppmärksamma att regeringen gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att i samverkan med den nationella webbaserade ungdomsmottagningen UMO ta fram och sprida en digital plattform med information om hälsa och jämställdhet med fokus på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Insatsen är särskilt riktad till nyanlända och asylsökande barn och unga, däribland ensamkommande barn som i stor utsträckning är pojkar. Det våldsförebyggande arbete som regeringen på detta sätt avser att stärka handlar bl.a. om att förändra stereotypa könsnormer som kopplar samman maskulinitet och våld.

Eftersom många av de ensamkommande barnen haft en i stora delar könssegregerad uppväxt är det enligt utskottets mening viktigt att informera om jämställdhetsfrågor i allmänhet, liksom att stärka det våldsförebyggande arbetet genom att rikta sig direkt till de unga pojkarna och männen. MUCF har även haft i uppdrag att identifiera ett antal våldsförebyggande program riktade till unga som visat goda resultat internationellt och några av dessa program prövas nu i Sverige.

Mot bakgrund av ovanstående sätter utskottet sin tilltro till regeringens åtgärder för att förebygga och förhindra våld i nära relationer. Utskottet anser att beredningen av de betydelsefulla utredningsförslag som lämnats på

området bör avvaktas och något initiativ från riksdagens sida kan därför inte anses behövt. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

Jämför reservationerna 10 (SD), 11 (C), 12 (V) och 13 (L) samt särskilt yttrande 3 (KD).

Riksdagens tillkännagivande

Den 5 mars 2014 beslutade riksdagen, på förslag från arbetsmarknadsutskottet, om ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med konkreta förslag till långsiktiga och hållbara strukturer för det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Arbetsmarknadsutskottet menade att det måste vara en prioriterad uppgift att se till att sådana strukturer byggs upp i hela landet (bet. 2013/14:AU4, rskr. 2013/14:166).

Motionerna

Med utgångspunkt i konflikteoretiska föreställningar om betydelsen av skillnader mellan kulturer beskriver Sverigedemokraterna i partimotion 2015/16:2813 av Richard Jomshof m.fl. de mekanismer som gör att nationella minoriteter i Sverige bryter mot rådande normer och regler. De relationer mellan flickor och pojkar som här uppfattas som helt normala är enligt den invandrade minoritetens uppfattning om heder oacceptabla varpå följer hot och våld. Sverigedemokraterna vill bryta upp hederskulturens fäste i Sverige, bl.a. genom att inte tillåta könssegregerad simundervisning (yrkande 19).

Enligt Sverigedemokraterna i motion 2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. har bristande förståelse för hedersförtryckets struktur och grunder lett till brister i de åtgärder som vidtagits på området. Det behövs därför en intensifierad kamp mot hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 6), bl.a. genom resurser till särskilda hedersjourer dit utsatta kan vända sig för skydd och stöd.

Centerpartiet tar i motion av 2015/16:3245 av Johanna Jönsson m.fl. starkt avstånd från hedersrelaterat våld och förtryck. Det är vår skyldighet, anser partiet, att bekämpa de traditioner som riskerar att leda till allvarliga kränkningar av enskilda människors fri- och rättigheter (yrkande 5).

När det gäller s.k. tvångsäktenskap anser Vänsterpartiet i motion 2015/16:959 Maj Karlsson m.fl. att det finns behov av att ta fram nationella riktlinjer för hur svenska myndigheter ska agera när unga gifts bort utanför landets gränser (yrkande 11).

Partiet anser vidare att regeringen bör tillsätta en utredning där förslagen i slutbetänkandet Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck bedöms och kompletteras utifrån ett hbtq-q-perspektiv (yrkande 22). Vänsterpartiet framhåller i sammanhanget att regeringen bör säkerställa att hbtq-perspektivet finns med och att hbtq-personers behov beaktas i framtagandet av nationella strategier, handlingsplaner och andra åtgärder som syftar till att motverka våld i nära relationer (yrkande 23).

Liberalerna uppmärksammar i partimotion 2015/16:2786 av Jan Björklund m.fl. att det hederstänkande som råder i vissa familjer också drabbar unga hbt-personer. Förutom att insatserna till offer för hedersrelaterat våld och förtryck enligt partiet behöver utformas så att inte vissa grupper står utan hjälp föreslås det bl.a. att information om hbt-rättigheter ska ingå i den samhällsorientering som erbjuds alla nyanlända (yrkande 13).

Problematiken med hedersrelaterat våld tas också upp i ett antal enskilda motioner. Enligt Veronica Lindholm m.fl. (S) i motion 2015/16:1864 är det svårt att se några tydliga trender över en längre tid för män såväl som för kvinnor i fråga om utsatthet för hedersrelaterat våld. Motionärerna anser därför att en årlig statistisk kartläggning bör genomföras (yrkande 1). Det bör också vidtas åtgärder för att informera och utveckla lokalsamhällets arbete med att motverka hedersvåld i nära relationer (yrkande 2).

Thomas Finnborg och Sotiris Delis (båda M) framför i motion 2015/16:2590 ett antal förslag som syftar till att förhindra reproduktion av hedersnormer, t.ex. ökad information i skolan om diskriminering och våld i hederns namn samt ökad fokusering på jämställdhet vid introduktionen av nyanlända invandrare. Motionärerna föreslår även att Sverige ska verka för att det i de större EU-länderna genomförs en kartläggning motsvarande Ungdomsstyrelsens rapport Gift mot sin vilja.

Enligt Ellen Juntti (M) i motion 2015/16:679 sprider sig i flera av storstädernas förorter en förtryckande patriarkal struktur och kultur där kvinnors liv kraftigt begränsas. Alla som bor i Sverige måste enligt motionären respektera demokratiska värderingar om mäns och kvinnors lika rättigheter och det bör därför inrättas en nationell strategi för att bekämpa hedersförtryck i förorten.

I motion 2015/16:1353 av Maria Stockhaus (M) hänvisas det till slutbetänkandet från Utredningen som ska föreslå en nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor. Motionären menar att utredningens perspektiv i vissa delar är för snävt och anser att en framtida strategi också bör omfatta situationer när barn och kvinnor som förts bort mot sin vilja söker hjälp från utlandet.

Carina Herrstedt m.fl. (SD) hävdar i motion 2015/16:3099 att en för Sverige främmande kultur- och människosyn gjort insteg, delvis på grund av en integrationspolitik som i stället för att införliva nya invånare i det befintliga samhället har som målsättning att bevara kulturella identiteter även om detta leder till kompromisser med grundläggande demokratiska värderingar. Även jämställdhetspolitiken har ett felaktigt fokus och motionärerna vill därför

omfördela 50 miljoner kronor årligen från generella jämställdhetsansatser till ett riktat arbete för att stoppa hedersförtrycket (yrkande 20). Motionärerna hänvisar till utredningen Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap (SOU 2012:35) när man föreslår att det inrättas ett nationellt kompetensteam med spetskunskaper om hederskulturer och tvångs- och barnäktenskap (yrkande 16). Vidare föreslås det att det i alla kommuner genom en nationella statlig samordning tas fram specifika handlingsplaner mot hedersförtryck (yrkande 21). En nationell samordning behövs också av den typ av arbete som i dag bedrivs av de ideella kvinnojourerna, och motionärerna föreslår att det inrättas särskilda hedersjourer med uppgift att ge stöd och skydd för de som försöker bryta sig loss från hederskulturer (yrkande 22).

Enligt Robert Hannah (FP) i motion 2015/16:779 innebar regeringsskiftet 2006 att frågor om hedersrelaterat våld placerades högt på dagordningen. På uppdrag av dåvarande integrations- och jämställdhetsministern genomförde Ungdomsstyrelsen en undersökning som visade att 70 000 unga kände sig begränsade när det handlade om vem de skulle gifta sig med. Enligt motionären behöver det nu genomföras en ny undersökning (yrkande 2) som också omfattar andra utsatta grupper som t.ex. hbtq-personer och funktionsnedsatta. Enligt motionären innebär förnekande av hedersrelaterat våld och förtryck en form av rasism (yrkande 1). Alla måste få leva med den frihet som de åtnjuter enligt svensk lag varför bekämpandet av alla former av frihetsbegränsningar måste prioriteras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill framhålla att hedersrelaterat våld och förtryck drabbar både kvinnor och män, flickor och pojkar. De drabbade lever i ofrihet och rädsla för att utsättas för hot, tvång eller våld av föräldrar, syskon eller andra anhöriga. Barn och unga utgör en särskild riskgrupp, men även homosexuella, bisexuella och transpersoner löper en större risk.

Utskottet konstaterar att flertalet av de frågor om hedersrelaterat våld som berörs i yrkanden av Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Liberalerna behandlas i slutbetänkandet Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2015:55). När det gäller situationen för hbtq-personer, som uppmärksammas särskilt av Vänsterpartiet, vill utskottet påpeka att utredningens uppdrag formulerats som ett inkluderande uppdrag, vilket bl.a. innebär att även hbtq-personers utsatthet för våld i nära relationer finns med i utredningens överväganden. Utskottet kan vidare konstatera att utredningen bl.a. haft i uppdrag att utifrån riksdagens tillkännagivande ge konkreta förslag till långsiktiga och hållbara strukturer för det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Som nämnts ovan har regeringen aviserat att den, med utgångspunkt i utredningens betänkande, avser att återkomma till riksdagen med en skrivelse med ytterligare fokusering på området. Utskottet förväntar sig att skrivelsen kommer att innebära ökad effektivitet, kvalitet och långsiktighet i insatserna

för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet ser fram emot att ta del av och bereda denna skrivelse.

Liksom regeringen anser utskottet att stödet till våldsutsatta flickor och kvinnor kräver insatser från flera aktörer, såväl myndigheter som ideella organisationer. Utskottet vill återigen särskilt betona länsstyrelsernas viktiga uppdrag när det gäller att samordna det lokala och regionala arbetet för att motverka mäns våld mot kvinnor, vilket också innefattar hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet välkomnar att regeringen gett länsstyrelserna fortsatt uppdrag att stödja och utveckla samordningen i länen. Utskottet anser att det är bra att det fortsatta stödet tydligare ska inriktas mot bl.a. våldsförebyggande insatser.

Utskottet noterar avslutningsvis med gillande att Länsstyrelsen i Östergötlands län fått i uppdrag att på kommunal nivå sprida två vägledningar som syftar till att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck respektive kvinnlig könsstympning. Spridningen av vägledningarna ska genomföras med utgångspunkt i att insatserna blir långsiktigt hållbara och genomförs i ordinarie verksamhet på kommunal nivå. Genom uppdraget ska Länsstyrelsen i Östergötlands län även kartlägga förebyggande insatser i form av universellt och riktat föräldrastöd som syftar till att motverka hedersrelaterat våld och förtryck samt barn- och tvångsäktenskap och kvinnlig könsstympning. Uppdraget ska ge underlag för spridning av kunskap om universellt, kunskapsbaserat, samordnat och långsiktigt stöd till föräldrar som bidrar till att förebygga dessa former av våld och förtryck av barn och unga.

Mot bakgrund av ovanstående sätter utskottet sin tilltro till regeringens åtgärder för att förebygga och förhindra hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet anser att beredningen av de betydelsefulla utredningsförslag som lämnats på området bör avvaktas och något initiativ från riksdagens sida kan därför inte anses behövligt. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

FN:s kvinnokonvention

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

Motionerna

I motion 2015/16:838 uppmärksammar Monica Green (S) att Sverige har ratificerat FN:s kvinnokonvention och att regeringen därmed är förpliktad att garantera att kvinnor har samma rättigheter som män. Alltför många kvinnor och män har enligt motionären emellertid aldrig fått utbildning i eller ens information om FN:s kvinnokonvention. Motionären menar därför att alla kvinnors rätt till kunskap om FN:s kvinnokonvention behöver stärkas (yrkande 1). Vidare föreslås en förstärkning av stödet för att öka kunskaperna om FN:s kvinnokonvention, bl.a. genom skrivningarna i skolans styrdokument

(yrkande 2). Ytterligare ett sätt att öka kunskapen i ämnet vore att utse och utbilda särskilda ambassadörer med uppgift att bedriva en upplysningskampanj om FN:s kvinnokonvention (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Sverige var ett av de första länder som ratificerade 1979 års FN-konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (Cedaw). Utskottet instämmer med motionären att det är viktigt att information om FN:s kvinnokonvention sprids. Utskottet noterar med tillfredsställelse att UN Women nationell kommitté Sverige på uppdrag från UN Women bl.a. informerar och utbildar om kvinnors rättigheter. I detta arbete ingår att öka allmänhetens kännedom om kvinnokonventionen genom t.ex. föreläsningar, debatter och studiecirkel. Information om Cedaw finns också på regeringens webbplats för mänskliga rättigheter, www.manskligarattigheter.se.

Som framgått anser utskottet att de frågor motionären uppmärksammar är angelägna och utskottet kommer noga att följa utvecklingen på området. Utskottet finner emellertid inget skäl att nu föreslå något initiativ från riksdagens sida. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Reservationer

1. Särskilda jämställdhetsåtgärder och målen för jämställdhetspolitiken, punkt 1 (SD)

av Paula Bieler (SD) och Magnus Persson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkandena 1, 3 och 5, avslår motionerna

2015/16:35 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1,

2015/16:987 av Amineh Kakabaveh m.fl. (V) yrkande 4,

2015/16:1380 av Rickard Nordin och Ola Johansson (båda C) yrkande 1,

2015/16:1994 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 5 och

2015/16:2431 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 1 samt

lägger skrivelse 2015/16:52 till handlingarna.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna har en helt annan syn på jämställdhetspolitiken än vad utskottet ger uttryck för. Sverigedemokraterna förespråkar en formell jämställdhet där varken kvinnor eller män särbehandlas på basis av sin könstillhörighet. Det är för oss en fullständig självklarhet att män och kvinnor har exakt samma värde och att båda könen ska ha samma rättigheter, vara lika inför lagen och kunna känna sig trygga och respekterade. Det är helt enkelt vår grundläggande syn att varje individ ska stå fri att göra sina egna, individuella livsval, utan att det offentliga ska försöka styra eller påverka dessa val.

Om resultatet av sådana fria val skulle visa sig vara att män och kvinnor inte gör allting på samma sätt, i exakt samma utsträckning, är detta i sig inte problematiskt, vare sig ur ett jämställdhetsperspektiv eller någon annan synvinkel. Jämställdhetsproblem är det dock om det saknas möjlighet och acceptans för enskilda individer att bryta mot normer, då män och kvinnor behandlas olika eller då skillnaden i män och kvinnors livsval leder till avsevärda skillnader i livsvillkor mellan könen och ojämn fördelning av problem. I det senare fallet är det dock viktigt att påpeka att lösningen inte är jämn fördelning av goda respektive dåliga livsvillkor och problem utan förbättring av de sämre villkoren och motverkande av de problem som finns.

Anledningen till att Sverigedemokraterna inte ser ojämna fördelning av män och kvinnor gällande deras livsval som ett problem är att det enligt partiets uppfattning sannolikt existerar biologiskt grundade skillnader mellan könen, utöver de socialt formade. Detta ska dock inte tolkas som att vi tror att alla män respektive kvinnor är stöpta i samma, könsbundna form eller som att vi som parti har en bestämd uppfattning kring hur kvinnor respektive män bör bete sig, vad de ska utbilda sig till eller arbeta med. Precis som andra egenskaper handlar det om fallande skalor och variationen sett till individnivå är givetvis stor; även om snittet skiljer sig mellan gruppen män och gruppen kvinnor finns större skillnader inom respektive grupp.

Till skillnad från regeringens strävan efter jämn könsfördelning anser Sverigedemokraterna att jämställdhetspolitikens roll bör vara att motverka diskriminering, upprätthålla valfrihet och likhet inför lagen och att försöka underlätta tillvaron för män såväl som kvinnor i de livssituationer som de själva valt, oavsett om dessa val följer traditionella könsnormer eller inte. Jämställdhetspolitiken bör också sträva efter att kön aldrig blir en faktor i bedömningen av en persons kompetens eller lämplighet i en given situation. Med respekt för den variation som finns på individuell nivå bör politiken också erkänna att vissa människor kan födas med en oklar eller ombyttnad könstillhörighet och att dessa människor ska få samhällets stöd i händelse av att detta förhållande utgör ett problem för dem.

Vidare är det enligt oss oacceptabelt att formulera ett mål om att enkliriktat eliminera mäns våld mot kvinnor, eftersom det faktiska problemet inte är kopplat till kön på vare sig offer eller förövare. Därtill riskerar nuvarande fokus på mäns våld mot kvinnor att ytterligare osynliggöra och i förekommande fall skambelägga offer för kvinnors våld mot män såväl som våld i samkönade relationer. Enligt Sverigedemokraterna bör målets fokus vara att eliminera allt könsbetingat våld, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Vi anser att regeringen bör föreslå att de jämställdhetspolitiska målen omformuleras i enlighet med ovanstående resonemang, vilket bl.a. innebär att skrivningar om jämn fördelning utgår.

Vi ställer oss också kritiska till alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön och anser att regeringen bör verka för att all sådan praxis inom ramen för offentlig verksamhet avvecklas. Vägen till bejakande av individuella val och bedömning av individer efter personliga egenskaper snarare än kön kan aldrig gå genom särbehandling. Utöver det faktum att all s.k. positiv särbehandling av en grupp samtidigt är negativ särbehandling av någon annan förstärker sådan behandling synen på människor som representanter för en grupp snarare än representanter för sig själva.

Sverigedemokraternas inställning till regeringens särskilda jämställdhetsåtgärder är och har varit blandad. Vi har varit kritiska till bristen på konkreta resultatorienterade åtgärder. Vi har också varit kritiska till den ideologiska utgångspunkten för vissa delar av projekten. Vi motsätter oss de

delar som innebär att man med statliga styrmedel försöka förmå män och kvinnor att bete sig exakt likadant och göra exakt samma saker i exakt samma utsträckning. Detta är en typ av särskilda åtgärder som regeringen inte bör använda sig av. De åtgärder som syftar till att stärka kampen mot könsbetingat våld, hedersrelaterat förtryck, trafficking m.m. är vi dock mycket positiva till. Särskilda satsningar kan sätta fokus på vissa centrala delar av jämställdhetspolitiken. Vi anser därför att regeringen bör öka och förlänga satsningen på länsstyrelsernas uppdrag att främja och lämna stöd till insatser för att motverka hedersrelaterat våld. Även uppdraget om att genomföra insatser för att förebygga och förhindra att unga blir bortgifta mot sin vilja bör fördjupas och förlängas.

I enlighet med vad som anförts ovan om de jämställdhetspolitiska målen ställer sig Sverigedemokraterna kritiska till utgångspunkterna för Riksrevisionens granskning av satsningen på tidsbegränsade insatser i syfte att öka jämställdheten mellan kvinnor och män som alliansregeringen avsatte särskilda medel för under perioden 2007–2014. Av detta följer också att vi inte håller med om flertalet av Riksrevisionens rekommendationer. Vi anser att regeringen bör prioritera satsningar mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld inom ramen för de särskilda jämställdhetsåtgärderna.

2. Särskilda jämställdhetsåtgärder och målen för jämställdhetspolitiken, punkt 1 (C)

av Annika Qarlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2431 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 1,
avslår motionerna
2015/16:35 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1,
2015/16:987 av Amineh Kakabaveh m.fl. (V) yrkande 4,
2015/16:1380 av Rickard Nordin och Ola Johansson (båda C) yrkande 1,
2015/16:1994 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 5 och
2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkandena 1, 3 och 5 samt
lägger skrivelse 2015/16:52 till handlingarna.

Ställningstagande

Ojämställdhet finns i alla delar av samhället. De kostnader och den outnyttjade potential som är relaterade till ojämställdheten är inte belagda. Bara för ett av

riksdagens och regeringens fyra jämställdhetsmål finns det beräkningar på kostnader.

Kostnaderna för ett jämställt samhälle är alltså fortfarande i stort sett outredda. För att snabbare kunna åstadkomma förändringar är det viktigt att frågan får en grundlig belysning ur ett nationalekonomiskt perspektiv.

Politiken behöver oberoende siffror på vad ojämställdheten kostar för staten, samhället och individen. En sådan rapport ger underlag för att visa att det även kan vara ekonomiskt motiverat att göra något åt ojämställdheten.

Jag anser därför att regeringen bör genomföra en genomgripande utredning som behandlar och belyser de totala kostnaderna för bristande jämställdhet. Utredningen bör relateras till de mål för jämställdhetspolitiken som riksdagen antagit.

3. Särskilda jämställdhetsåtgärder och målen för jämställdhetspolitiken, punkt 1 (KD)

av Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:1994 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 5,
avslår motionerna
2015/16:35 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1,
2015/16:987 av Amineh Kakabaveh m.fl. (V) yrkande 4,
2015/16:1380 av Rickard Nordin och Ola Johansson (båda C) yrkande 1,
2015/16:2431 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkande 1 och
2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkandena 1, 3 och 5 samt
lägger skrivelse 2015/16:52 till handlingarna.

Ställningstagande

Jämställdhet är en fråga om demokrati. Oberoende av kön ska alla människor ha samma rättigheter och möjligheter att påverka och delta i samhällsutvecklingen. Därför är det viktigt att män och kvinnor finns representerade i olika beslutande församlingar för att både mäns och kvinnors kompetens, perspektiv och prioriteringar ska tas till vara.

Det är angeläget att regeringen successivt skärper kraven på statens myndigheter att arbeta med jämställdhet, både internt och i den utåtriktade verksamheten. Jag anser att regeringen bör vidta åtgärder så att det övergripande uppdraget att jämställdhetsintegrera verksamheten successivt införs i myndigheternas instruktioner. Regeringen bör också se till att

regleringsbrevet innehåller tydliga krav på återrapportering av hur verksamheten bidragit till att uppfylla de jämställdhetspolitiska mål som är tillämpliga i respektive fall.

4. Ekonomisk jämställdhet m.m., punkt 2 (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Katarina Brännström (M), Christian Holm Barenfeld (M) och Erik Andersson (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2274 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 1 och

2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 1 och avslår motionerna

2015/16:35 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 2,

2015/16:1018 av Jasenko Omanovic (S),

2015/16:1037 av Azadeh Rojhan Gustafsson och Alexandra Völker (båda S),

2015/16:2380 av Solveig Zander (C) och

2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 13.

Ställningstagande

Att ha många pusselbitar i sitt liv som jobb, familj, vänner och andra intressen och åtaganden är naturligtvis en fantastisk möjlighet och något de allra flesta sätter stort värde på. Samtidigt kämpar många, framför allt barnfamiljer, med tidsbrist och svårigheter att kombinera familje- och yrkesliv. Många, såväl män som kvinnor, känner stress och otillräcklighet när livspusslet inte riktigt går ihop. Möjligheten att kombinera familj, karriär och fritid behöver därför bli bättre och det ställer krav på politiken – att vara modern, lyhörd och framtidsinriktad.

Politiken kan göra mycket för att underlätta i människors vardag. Det handlar om att arbeta för att komma till rätta med det som människor upplever inte fungerar i vår gemensamma välfärd och annat som det offentliga ansvarar för. Sverige kan mer när hela den potential som finns i vårt land tas till vara bättre. Fler måste därför kunna komma till sin rätt och nå sina fulla möjligheter. I arbetet med att genomlysna utmaningar och politiska prioriteringar är det särskilt viktigt att ställa frågan hur jämställdheten kan öka då kvinnor och män fortfarande möter skillnader på arbetsmarknaden och i samhället.

Svenska kvinnor arbetar heltid i högre utsträckning än tidigare, och samtidigt lägger kvinnor fortfarande mer tid än män varje dygn på obetalt

arbete i hemmet och står för en överväldigande majoritet av vårddagarna för sjuka barn eller andra anhöriga. Politiken kan göra mycket för att underlätta i människors vardag. Vi anser att regeringen bör vidta åtgärder för att underlätta mäns och kvinnors möjlighet att kombinera familj, arbete och fritid i enlighet med vi anfört här.

För moderaterna är arbete en hörnsten i ett jämställt samhälle. Alliansregeringens reformer för att förbättra drivkrafterna till arbete och minska utanförskapet har bidragit till ökade förutsättningar för ekonomisk jämställdhet. Det har blivit mer lönsamt för alla att gå från utanförskap till arbete tack vare jobbskatteavdraget. Eftersom förbättringen relativt sett varit som störst för låg- och medelinkomsttagare har drivkrafterna till arbete stärkts mer för kvinnor än för män. Att regeringen nu vill frångå arbetslinjen slår enligt vår mening fel ur ett jämställdhetsperspektiv. Moderaterna vill fortsätta sänka skatten på arbete med tyngdpunkt mot dem som har lägst inkomster, inte minst för att göra det mer lönsamt för kvinnor att arbeta.

Vi anser att regeringen bör vidta åtgärder för att stärka drivkrafterna och möjligheterna till arbete i enlighet med vad vi här anfört.

5. Ekonomisk jämställdhet m.m., punkt 2 (SD)

av Paula Bieler (SD) och Magnus Persson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 13 och
avslår motionerna
2015/16:35 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 2,
2015/16:1018 av Jasenko Omanovic (S),
2015/16:1037 av Azadeh Rojhan Gustafsson och Alexandra Völker (båda S),
2015/16:2274 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 1,
2015/16:2380 av Solveig Zander (C) och
2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna står bakom principen om lika lön för lika arbete. Det är inte enkelt att få en helt klar bild av hur stort problemet med osakliga löneskillnader relaterat till könstillhörighet egentligen är. Siffrorna tycks variera från några promille upp till 7 procent beroende på vem som mäter och hur man mäter. Att det över huvud taget förekommer att människor i landet

får en lägre lön än vad de egentligen har rätt till endast baserat på sin könstillhörighet är dock oacceptabelt.

Detta är den grundläggande orsaken till att Sverigedemokraterna sommaren 2013 bidrog till att skapa majoritet för ett tillkännagivande till regeringen om att återinföra årliga lönekartläggningar. Att osakliga löner upptäcks på tre av tio arbetsplatser när lönekartläggningen väl görs, samt att efterlevnaden av lagkraven tycks ha försämrats snarare än förbättrats sedan lagstiftningen liberaliserades, ansåg vi vara tungt vägande argument för att återinföra de årliga lönekartläggningarna. Vi välkomnar därför att regeringen nyligen föreslog att årliga lönekartläggningar återigen ska krävas enligt diskrimineringslagen.

Sverigedemokraterna menar att det inte nödvändigtvis är ett problem att män och kvinnor till viss del gör olika livs- och yrkesval, så länge det är ett resultat av fria val och så länge det finns utrymme för enskilda att bryta mot normen. Vi ser det således inte som problematiskt att det är fler kvinnor än män som väljer att arbeta inom offentlig sektor. Att arbetsvillkoren, arbetsmiljön och löneutvecklingen är dålig inom offentlig sektor och att detta drabbar många kvinnor och en del män i vårt land är däremot något vi betraktar som ett stort problem. Den viktigaste åtgärden för att komma till rätta med stress, arbetsskador och andra uttryck för dålig arbetsmiljö är enligt vår mening en kraftig personalförstärkning i synnerhet inom vården och omsorgen.

Som ett steg mot förbättrad löne- och pensionsutveckling och stärkt egenmakt för den enskilde bör alla ofrivilligt deltidsarbetslösa inom offentlig sektor erbjudas en heltidstjänst. Regeringen bör se över möjligheter att stödja kommuner, regioner och landsting i arbetet för att möjliggöra en sådan utveckling. Detta skulle förutom en stor och nödvändig kvalitetsförbättring för verksamheten också ha en substantiell inverkan på den generella inkomstskillnaden mellan kvinnor och män.

Vi anser att regeringen bör vidta åtgärder för att förbättra villkoren för de anställda inom den offentliga sektorn i enlighet med vad vi här anfört.

6. Ekonomisk jämställdhet m.m., punkt 2 (V)

av Jenny Bengtsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:35 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår motionerna

2015/16:1018 av Jasenko Omanovic (S),
2015/16:1037 av Azadeh Rojhan Gustafsson och Alexandra Völker (båda S),
2015/16:2274 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkande 1,
2015/16:2380 av Solveig Zander (C),
2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 13 och
2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Vänsterpartiet anser att om de strukturella löneskillnaderna mellan kvinno- och mansdominerade yrken ska kunna åtgärdas måste lönerna i de kvinnodominerade branscherna tillåtas öka i en snabbare takt än i de mansdominerade. Lönerna på den svenska arbetsmarknaden sätts i avtalsförhandlingar mellan parterna. Vänsterpartiet står bakom och värnar kollektivavtalsmodellen och anser inte att staten ska lägga sig i vilka krav någondera parten driver i avtalsförhandlingar. Däremot har staten, inom ramen för den svenska arbetsmarknadsmodellen, en roll att spela i lönebildningen genom Medlingsinstitutet.

Liksom utskottet anser jag att myndigheten fyller en viktig funktion för att främja ett jämställdhetsperspektiv på lönefrågor. Men Medlingsinstitutet har också i uppdrag att bidra till en väl fungerande lönebildning, där den konkurrensutsatta industrin sätter normen för löneökningstakten – det s.k. märket. Det är uppenbart att dessa mål i praktiken kommit att stå i motsättning till varandra. Märkets normerande roll gör att löneskillnaderna mellan traditionellt kvinnodominerade yrken och traditionellt mansdominerade yrken inte bara befästs, utan också ökar.

Motsättningen blev tydlig i samband med avtalsrörelsen 2012 då Medlingsinstitutets generaldirektör tidigt slog fast att myndigheten inte skulle medverka till några avtal som översteg den löneökning på 2,6 procent som industriavtalet gav. Det var en tydlig signal till arbetsgivarna att de inte ens behövde förhandla om de jämställdhetsåtgärder som bland andra Handels, Kommunal och Hotell- och restaurangfacket begärt. Denna inställning – att inte medverka till något annat än det som ligger i linje med industriavtalet – har därefter upprepats, senast i avtalsrörelsen 2016 och kommer med all sannolikhet att återkomma även i nästa års avtalsrörelse. Medlingsinstitutets tolkning av uppdraget innebär en stark signal till fackförbunden att det inte är någon idé att prioritera strukturell utjämning av löneskillnader mellan mans- och kvinnodominerade yrken.

Vänsterpartiet menar att begreppet ”väl fungerande lönebildning” per definition även bör omfatta en systematisk utjämning av de strukturella löneskillnaderna mellan kvinno- och mansdominerade yrken. Det skulle knappast innebära en mer omfattande statlig styrning av lönebildningen än nuvarande tolkning av begreppet, där industrinormens procenttal som tak för alla avtal bidrar till att upprätthålla strukturella löneskillnader.

Vänsterpartiet välkomnar det förslag som presenterats av Delegationen för jämställdhet i arbetslivet: att Medlingsinstitutet ges i uppdrag att tillsammans med arbetsmarknadens parter se över och utveckla riktlinjerna för insamling av könsuppdelad information till den officiella lönestatistiken (SOU 2015:50).

Jag menar dock att detta inte är tillräckligt. Regeringen bör därför se till att Medlingsinstitutets uppdrag ändras så att det tydligt framgår att industrins lönenormering inte ska tolkas så att aktiva insatser för att minska de strukturella löneskillnaderna mellan kvinno- och mansdominerade yrken omöjliggörs.

7. Våld i nära relationer, punkt 3 (C)

av Annika Qarlsso (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2431 av Annika Qarlsso m.fl. (C) yrkandena 12 och 24 samt avslår motionerna

2015/16:959 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt

2015/16:1994 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 18.

Ställningstagande

Ingen människa ska behöva leva i rädsla för att bli slagen. Det finns i dag en handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. Den har lett till förbättringar och är till stor del genomförd. Centerpartiet vill se en nollvision för våld i nära relationer och sexualiserat våld. Jag anser därför att regeringen bör se över möjligheterna att ta fram en ny nationell handlingsplan mot våld i nära relationer och sexualiserat våld. Handlingsplanen ska ha mätbara mål och ett och samma tydliga uppdrag till alla berörda myndigheter med krav på uppföljning och utvärdering, för att nå nollvisionen. Detta i stället för en mängd isolerade projekt som får pengar men inte blir varaktiga. Handlingsplanen ska innefatta både förebyggande och akuta delar, t.ex. obligatoriska hot- och riskbedömningar vid anmälan om hot och våld och förbättrat praktiskt och ekonomiskt stöd vid akuta våldssituationer. För att samhället ska veta hur det ska agera i varje enskilt fall måste planen bl.a. innehålla en strategi för att motverka mäns våld mot kvinnor.

En av de mest utsatta grupperna är de kvinnor som utsätts för våld efter att de har beviljats uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknytning. Enligt uppgift från svenska kvinnojourer möter de varje år uppskattningsvis 500

kvinnor som utsatts för s.k. fruímpört. En stor del av dessa kvinnor kommer till Sverige efter s.k. snabbanknyting, dvs. efter att ha känt mannen under en mycket kort tid, eller endast via kontakt på internet. Den s.k. tvåårsregeln vid anknytningsförhållanden i utlänningslagen leder till att just många utländska kvinnor pressas att stanna kvar i en relation där misshandel förekommer. Väljer de att bryta sig ur relationen innan den tvååriga prövotiden utgått kan de bli utvisade ur Sverige. Insatser från samhällets sida, för att ingen av de berörda parterna utsätts för övergrepp, kan och bör utvecklas. Jag anser att regeringen bör verka för en bättre samordning mellan myndigheter som kommer i kontakt med våldsutsatta personer, dvs. länsstyrelser, Migrationsverket, polisen, kommuner, landsting och kvinnojourer.

8. Våld i nära relationer, punkt 3 (V)

av Jenny Bengtsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:959 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 1 och
avslår motionerna

2015/16:959 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 2,

2015/16:1994 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 18 och

2015/16:2431 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkandena 12 och 24.

Ställningstagande

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Ett av delmålen är att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att alla ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Vänsterpartiet anser att det är svårt att ta ett samlat grepp på problemet med mäns våld mot kvinnor om den grundläggande analysen av våldet saknas. Vår feministiska förståelse av våldet har till stor del utvecklats ur kvinnojourernas praktiska arbete med kvinnor som utsatts för mäns våld. Den svenska och internationella forskningen på området understryker våldets strukturella förankring och stöder därmed indirekt kvinnojourernas kunskap. Tillsammans utgör detta en stark grund för en feministisk utgångspunkt i frågan.

Den förra regeringen utsåg Carin Götblad till nationell samordnare av arbetet mot våld i nära relationer. Den nationella samordnaren lämnade 2014 betänkandet Våld i nära relationer – en folkhälsofråga. I betänkandet konstateras att våld i nära relationer bottnar i den ojämlika maktbalans som

finns mellan könen, att arbetet för ökad jämställdhet därför är en mycket central del i samhällets långsiktiga insatser mot våld i nära relationer och att förebyggande insatser är nyckeln till en varaktig minskning av våldet. Detta är en uppfattning som Vänsterpartiet delar.

Ett förslag i betänkandet är att sjukvården rutinmässigt ska fråga patienter från grupper som löper stor risk att utsättas för våld av närstående om de utsatts för våld i sina nära relationer. Ett annat förslag i betänkandet är att det i varje kommun bör finnas en operativ arbetsgrupp mot våld i nära relationer. I arbetsgruppen ska myndigheter arbeta tillsammans kring insatser för barn och vuxna som är, eller riskerar att bli, utsatta för allvarligt våld. Vänsterpartiet ställer sig bakom dessa förslag i betänkandet.

Jag anser att regeringen, i enlighet med vad jag här anfört, bör återkomma med förslag på hur det förebyggande arbetet för våld i nära relationer kan förstärkas.

9. Våld i nära relationer, punkt 3 (KD)

av Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:1994 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 18 och avslår motionerna

2015/16:959 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt

2015/16:2431 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkandena 12 och 24.

Ställningstagande

Mäns våld mot kvinnor, i nära relationer och i övriga situationer, är det yttersta uttrycket för bristen på jämställdhet i ett samhälle. Det är helt oacceptabelt att någon ska behöva leva med risken att utsättas för våld.

I den kartläggning Brå gjorde 2014 framträdde att ungefär lika stora andelar kvinnor och män (7,0 respektive 6,7 procent) under 2012 blev utsatta för någon typ av psykiskt eller fysiskt våld av en aktuell eller tidigare partner minst en gång. Däremot är det vanligare att kvinnor uppger att de blev utsatta upprepade gånger. Det är också betydligt vanligare att kvinnor blir utsatta för grov misshandel som leder till behov av sjukvård. Nationellt centrum för kvinnofrid gjorde samma år en befolkningsundersökning om kvinnor och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa där de fann att 14 procent av kvinnorna och 5 procent av männen någon gång efter 18 års ålder hade blivit utsatta för fysiskt våld eller hot om fysiskt våld i en pågående eller avslutad

parrelation. 20 procent av kvinnorna och 8 procent av männen uppgav att de utsatts för upprepat och systematiskt psykiskt våld av en aktuell eller tidigare partner.

Rädslan för att bli utsatt inskränker flickors och kvinnors livsutrymme. Hur det offentliga rummet fysiskt är planerat i fråga om belysning, arkitektur spelar roll för känslan av trygghet, vilken synlighet polisen har i gaturummet och hur tillgänglig ordningsmakten är när de tillkallas spelar också en stor roll. Stödet till kvinno- och mansjourerna behöver stärkas och resurserna till utbildning kring våld i nära relationer och hedersrelaterat våld bland personal inom stat, kommun och landsting behöver öka. I arbetet med att skydda de utsatta är det angeläget att tillgången till rehabilitering för dem som utövar våld är tillgänglig och bra. Förutom att skydda och bistå dem som utsatts måste samhället konfrontera de bakomliggande värderingar och attityder som bidrar till våldsutövandet.

Jag anser att regeringen bör vidta åtgärder för att hindra våld i nära relationer i enlighet med vad jag här anför.

10. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (SD)

av Paula Bieler (SD) och Magnus Persson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2813 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 19 och

2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 6 och
avslår motionerna

2015/16:679 av Ellen Juntti (M),

2015/16:779 av Robert Hannah (FP) yrkandena 1 och 2,

2015/16:959 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 11, 22 och 23,

2015/16:1353 av Maria Stockhaus (M),

2015/16:1864 av Veronica Lindholm m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2590 av Thomas Finnborg och Sotiris Delis (båda M),

2015/16:2786 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 13,

2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 16 och 20–22 samt

2015/16:3245 av Johanna Jönsson m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna anser att män och kvinnor ska ha samma möjligheter och rättigheter och därmed också lika stor rätt till ett tryggt liv. Det utbredda kvinnovåldet skapar dock en otrygghet för just den kvinnliga delen av

befolkningen som i sin tur leder till oacceptabla inskränkningar i kvinnors frihet och livsmönster, vilket inverkar negativt på kvinnors möjligheter och rättigheter. Sverigedemokraterna anser därför att kvinnovåld är ett betydande jämställdhetsproblem som måste tas på största allvar.

Vi bör vara stolta över att Sverige historiskt sett har en lång tradition av att värna kvinnors trygghet och integritet. Redan för 800 år sedan tros Birger Jarl ha stiftat en av världens äldsta kvinnofridslagar. Sveriges långa och framåtskridande jämställdhetstradition är något vi Sverigedemokrater vill bygga vidare på, utveckla och anpassa efter det moderna samhällets nya förutsättningar och utmaningar.

Konkret handlar det om att verka för en nollvision om kvinnovåld. Våra åtgärder ska garantera att ingen ska behöva utsättas för våld vare sig det är inom ramen för en nära relation eller av en främmande gärningsman. Det handlar också om att motverka nyligen tillkomna fenomen som hedersvåld för att försäkra att samhällsutvecklingen fortsätter att gå i en framåtskridande riktning.

Under de senaste decennierna har en mycket omfattande invandring skett till Sverige från övriga världen. Denna invandring har bestått av hundratals olika nationaliteter som tagit med sig lika många för Sverige mer eller mindre främmande kulturer. Tillsammans har de bildat en mångkultur som tyvärr kan vara en källa till kvinnovåld och annan allvarlig brottslighet. Redan under tidigt 1900-tal formulerade den amerikanska forskaren Torsten Sellin sin kriminologiska kulturkonfliktsteori om kulturellt motiverad brottslighet. En kärnpunkt i Sellins förklaringsmodell är att vad ett samhälle betraktar som brott också är en reflektion av den dominerande samhällsgruppens uppfattning om rätt och fel. I Sveriges fall innebär detta att det är svenska kulturens normsystem om rätt och fel som avgjort vad som är lagligt respektive brottsligt beteende. Detta leder till att andra mindre nationaliteter, med helt andra normsystem och uppfattningar om rätt och fel, kommer att komma i konflikt med vårt rättsväsende om de flyttar till Sverige.

Sellin menade att ju mer kulturellt heterogent ett samhälle blir, desto oftare kommer dessa brottsresulterande konflikter att uppstå. Detta är precis vad vi ser i dag exempelvis när det gäller familjer som utsätter döttrar för hot och våld om de begått ett brott mot familjens s.k. heder. Döttrarnas beteenden som kanske endast rör en pojk- eller flickvänsrelation är både lagliga och rätt enligt det svenska majoritetssamhällets normsystem men uppfattas som oacceptabla utifrån familjens hederskultur. Samtidigt uppfattar familjerna sitt tillämpade hedersvåld som rättmätigt medan det tvärtom är olagligt enligt svensk lag.

För att motverka hedersvåldet och annat kulturellt motiverat kvinnovåld måste samhället bli bättre på att markera skarpt mot det. Sverigedemokraterna anser dock också att det behöver skapas en effektiv stödjande och förebyggande struktur för att få kvinnor att våga anmäla och bearbeta vad de utsätts för av sina familjer.

För att stävja hedersrelaterat våld mot kvinnor anser Sverigedemokraterna att det är extra viktigt att utsatta har någonstans att vända sig för stöd men

också för upplysningar om lagar, rättigheter och möjligheter. Vi menar därför att regeringen bör verka för att det inrättas särskilda hedersvåldsjourer, dit man kan vända sig för råd och stöd och där personalen har särskild specialkunskap om just hedersförtryck. Regeringen bör också säkerställa att det i varje kommun upprättas handlingsplaner och åtgärdsprogram speciellt framtagna för arbete mot hedersförtryck genom att från statligt håll bidra med samordning och hjälp från sakkunniga.

Sverigedemokraterna är positiva till flera av de mindre, tillfälliga särskilda satsningar som gjorts för att motverka hedersvåld och kvinnovåld under senare år och vill därför utöka och förlänga dessa. Regeringen bör bl.a. öka och förlänga länsstyrelsernas uppdrag att främja och lämna stöd till insatser för att motverka hedersrelaterat våld samt utöka stödet till uppdraget om att genomföra insatser för att förebygga och förhindra att unga mellan 13 och 25 år blir bortgifta mot sin vilja. Även stödet till verksamheten vid Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) bör utökas.

Regeringen bör vidare motverka könssegregerad simundervisning i skolan, separata badtider för män och kvinnor i offentliga badhus, bärandet av heltäckande slöjor i skolan och på offentliga arbetsplatser. Detta är fenomen som baserar sig på normen att det är kvinnors ansvar att genom sitt beteende och sin klädsel hålla främmande mäns begär i schack, och en del av hederskulturens struktur som måste brytas.

Som ett led i en intensifierad kamp mot hedersrelaterat våld anser vi också att regeringen bör dra in det statliga stödet till de religiösa samfund som lär ut att kvinnan är underordnad mannen och som anvisar kvinnor till särskilda och sämre belägna platser under gudstjänsterna.

Vi anser att regeringen bör vidta åtgärder för att bryta upp hederskulturens fäste i Sverige i enlighet med vad vi här anfört.

11. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (C)

av Annika Qarlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3245 av Johanna Jönsson m.fl. (C) yrkande 5 och
avslår motionerna
2015/16:679 av Ellen Juntti (M),
2015/16:779 av Robert Hannah (FP) yrkandena 1 och 2,
2015/16:959 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 11, 22 och 23,
2015/16:1353 av Maria Stockhaus (M),

2015/16:1864 av Veronica Lindholm m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,
2015/16:2590 av Thomas Finnborg och Sotiris Delis (båda M),
2015/16:2786 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 13,
2015/16:2813 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 19,
2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 6 och
2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 16 och 20–22.

Ställningstagande

Centerpartiet tar starkt avstånd från hedersrelaterat våld och förtryck. Föreställningar om oskuld och kyskhet står här ofta i fokus och familjens rykte och anseende ses som avhängigt flickors och kvinnors faktiska eller påstådda beteende. Regeringen bör verka för att bekämpa traditioner som riskerar att leda till allvarliga kränkningar av enskilda människors fri- och rättigheter. Ingen ska behöva utsättas för förtryck i hederns namn. Ingen ska tvingas gifta sig med en person som han eller hon inte själv valt. Ingen ska behöva mista livet på grund av hedersrelaterat våld.

Jag anser att regeringen bör vidta åtgärder för att motverka hedersrelaterat våld i enlighet med vad jag här anför.

12. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (V)

av Jenny Bengtsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:959 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 11, 22 och 23 samt avslår motionerna

2015/16:679 av Ellen Juntti (M),

2015/16:779 av Robert Hannah (FP) yrkandena 1 och 2,

2015/16:1353 av Maria Stockhaus (M),

2015/16:1864 av Veronica Lindholm m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2590 av Thomas Finnborg och Sotiris Delis (båda M),

2015/16:2786 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 13,

2015/16:2813 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 19,

2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 6,

2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 16 och 20–22 samt

2015/16:3245 av Johanna Jönsson m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Det våld som förekommer i samkönade parrelationer och i relationer där ena eller flera av parterna är hbtq-personer, är ofta osynligt och uppmärksammas inte i samma utsträckning som andra former av våld i nära relationer. Hbtq-personer söker inte heller hjälp i samma utsträckning som andra och har oftare svagare sociala nätverk. I direktivet till den nationella samordnaren mot våld i nära relationer betonas att hbtq-perspektivet ska beaktas. Dessutom har hbtq-personer lyfts fram som en särskilt sårbar grupp i de senaste årens satsningar mot våld i nära relationer, vilket även lyfts fram av utredningen. Dessvärre saknas ett genomgående hbtq-perspektiv och det överlämnas åt andra myndigheter att ”identifiera de ytterligare åtgärder som behövs för att förbättra situationen för hbtq-personer som utsätts för våld i nära relationer”. Det är bekymmersamt att hbtq-perspektivet inte tillräckligt beaktas och i vissa fall till och med saknas i de nationella strategier och handlingsplaner samt andra åtgärder för våld i nära relationer som tas fram. Mot bakgrund av detta anser jag att regeringen bör tillsätta en ny, kompletterande utredning, där samordnarens förslag bedöms och kompletteras utifrån ett hbtq-perspektiv. Regeringen bör också se till att hbtq-perspektivet finns med och att hbtq-personers behov beaktas i framtagandet av nationella strategier, handlingsplaner och andra åtgärder som syftar till att motverka våld i nära relationer.

Vidare när det gäller s.k. tvångsäktenskap menar Vänsterpartiet att alltför många kvinnor och flickor lever i äktenskap som de tvingats in i av sina föräldrar. Från och med den 1 juli 2014 gäller nya straffrättsliga och civilrättsliga bestämmelser som stärker skyddet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap. Det går nu inte längre att ge dispens för tvångsäktenskap, men däremot är det möjligt att i efterhand erkänna tvångsäktenskap som legitima. För att inte underminera lagens normerande effekt och för att sådana äktenskap strider mot grundläggande värderingar om mänskliga rättigheter är det av stor vikt att vara konsekvent i att inte erkänna tvångsäktenskap, utländska barnäktenskap och fullmaktsäktenskap. Av denna anledning finns det därför bl.a. behov av nationella riktlinjer för hur svenska myndigheter ska agera när unga gifts bort utanför landets gränser. Jag anser att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram riktlinjer för hur svenska myndigheter ska agera när unga gifts bort utanför landets gränser.

13. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (L)

av Fredrik Malm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:779 av Robert Hannah (FP) yrkande 2 och

2015/16:2786 av Jan Björklund m.fl. (FP) yrkande 13 och
avslår motionerna

2015/16:679 av Ellen Juntti (M),

2015/16:779 av Robert Hannah (FP) yrkande 1,

2015/16:959 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 11, 22 och 23,

2015/16:1353 av Maria Stockhaus (M),

2015/16:1864 av Veronica Lindholm m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2015/16:2590 av Thomas Finnborg och Sotiris Delis (båda M),

2015/16:2813 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkande 19,

2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD) yrkande 6,

2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 16 och 20–22 samt

2015/16:3245 av Johanna Jönsson m.fl. (C) yrkande 5.

Ställningstagande

Rättigheterna för homosexuella, bisexuella och transpersoner (hbt-personer, eller med ett bredare begrepp, hbtq-personer) har successivt stärkts under de senaste decennierna. Par av samma kön kan i dag ingå äktenskap och har lagligt stöd för att adoptera barn och få tillgång till assisterad befruktning. Hbt-personer omfattas av ett brett lagskydd mot diskriminering och 2013 avskaffades kravet på sterilisering i samband med ändrad könstillhörighet.

Trots dessa framsteg återstår en del lagstiftningsarbete och insatser för att åtgärda den homofobi som hbt-personer utsätts för. Hbt-personer utsätts fortfarande för våld, diskriminering, fördomar och andra kränkningar enbart på grund av sin kärlek eller sin könsidentitet. Förtryck och fördomar leder också till marginalisering och ohälsa. Hbt-personer som grupp har en sämre psykisk hälsa än befolkningen i stort. Transpersoner är särskilt utsatta.

Hedersrelaterat våld och förtryck hör till de områden där insatser behöver göras för att förbättra hbt-personers situation. Hbt-personers rättigheter är en central del i vår demokratiska värdegrund. Det hederstänkande som råder i vissa familjer drabbar också unga hbt-personer som kan utsättas för förtryck som kan bli direkt ödesdigert. Regeringen bör därför verka för att kommunerna har handlingsplaner mot hedersrelaterat våld och förtryck som också har ett hbt-perspektiv. Varje brottsoffer behöver ses som den individ hen är och bemötas utifrån sin egen situation. Därför bör regeringen se till att insatser för offer för hedersrelaterat våld och förtryck utformas så att inte vissa grupper står utan hjälp. Regeringen behöver i sitt arbete också beakta att vissa brottsoffer kan vara särskilt utsatta på grund av sin personliga situation. Det måste också vara regeringens uppgift att se till att frågor kring hbt-rättigheter ingår i den samhällsorientering som erbjuds alla nyanlända.

Vidare när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck är omfattningen av hedersförtrycket i Sverige och runt om i världen inte klarlagd. De data som finns är osäkra och gamla och fokuserar främst på minderåriga flickor, trots att många fler grupper drabbas, bl.a. hbtq-personer och personer med funktionsnedsättning. Där man jobbar intensivt med frågan blir det uppenbart att väldigt många är drabbade, senast under 2014 när Norrköpings kommun, som är pilotkommun för Länsstyrelsen i Östergötlands nationella arbete mot könsstymning, upptäckte 60 olika fall av könsstymning av flickor, där de flesta tros ha genomförts utanför Sverige. Jag anser därför att regeringen snarast bör tillsätta en utredning som kartlägger omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck.

Särskilda yttranden

1. Särskilda jämställdhetsåtgärder och målen för jämställdhetspolitiken, punkt 1 (V)

Jenny Bengtsson (V) anför:

I motion 2015/16:35 yrkande 1 föreslår Vänsterpartiet att det inrättas en jämställdhetsmyndighet med ansvar och mandat att understödja styrningen av Sverige mot jämställdhetspolitiska mål.

I betänkandet Mål och myndighet – En effektiv styrning av jämställdhetspolitiken (SOU 2015:86) föreslår Jämställdhetsutredningen att en jämställdhetsmyndighet inrättas. Myndighetens uppgifter ska bl.a. vara att analysera utvecklingen gällande jämställdhet i samhället, följa upp insatser som syftar till att nå de jämställdhetspolitiska målen, samordna uppdrag inom jämställdhetspolitiken och stödja arbetet med att integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten hos myndigheter och kommuner, landsting och regioner.

Jag står naturligtvis fast vid den uppfattning som redovisas i Vänsterpartiets motion, men har valt att inte reservera mig till förmån för förslaget, eftersom jag förutsätter att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag som utgår från Jämställdhetsutredningens betänkande när det gäller inrättandet av en jämställdhetsmyndighet.

2. Våld i nära relationer, punkt 3 (V)

Jenny Bengtsson (V) anför:

I motion 2015/16:959 yrkande 2 hänvisar Vänsterpartiet till slutbetänkandet Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2015:55) och utredarens uppfattning att mer fokus framöver behöver läggas på våldets orsaker och främjande av våldsförebyggande insatser för att förhindra att pojkar och män utövar våld samt att en nyckelstrategi för att motverka könsrelaterat våld och utveckla våldsförebyggande arbete är att aktivt engagera pojkar och män.

Jag står naturligtvis fast vid den uppfattning som redovisas i Vänsterpartiets motion men har valt att inte reservera mig till förmån för förslaget, eftersom jag förutsätter att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag som utgår från utredningens överväganden om hur pojkar och män kan involveras i det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer.

3. Hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 4 (KD)

Désirée Pethrus (KD) anför:

I motion 2015/16:1994 yrkande 22 som beretts av justitieutskottet föreslår Kristdemokraterna att hedersbrott kriminaliseras genom en ändring i brottsbalken. Detta skulle, menar jag, på ett bättre sätt än i dag betona allvaret i hedersbrotten, öka den avskräckande effekten för den skyldige och innebära en möjlighet till högre skadeståndsanspråk. Jag står naturligtvis fast vid denna uppfattning och hänvisar till Kristdemokraternas reservation 20 i justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU18.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2015/16:52 Riksrevisionens rapport om regeringens jämställdhetssatsning.

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:35 av Ali Esbati m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som analyserar förutsättningarna för en jämställdhetsmyndighet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Medlingsinstitutets uppdrag bör förändras så att det tydligt framgår att industrins lönenormering inte ska tolkas så att aktiva insatser för att minska de strukturella löneskillnaderna mellan kvinno- och mansdominerade yrken omöjliggörs, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:679 av Ellen Juntti (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta en nationell strategi för ett bekämpa hedersförtryck i förorten och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:779 av Robert Hannah (FP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förnekande av hedersrelaterat våld och förtryck utgör rasism och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en kartläggande utredning för att se över hur många ungdomar i Sverige som är drabbade av hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:838 av Monica Green (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka alla kvinnors rätt till kunskap om FN:s kvinnokonvention och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka stödet för att öka kunskaperna om FN:s kvinnokonvention och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en upplysningskampanj om FN:s kvinnokonvention och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:959 av Maj Karlsson m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer kan förstärkas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur pojkar och män kan involveras i det förebyggande arbetet mot våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för hur man ska agera när unga gifts bort utanför landets gränser och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en ny, kompletterande utredning där samordnarens förslag bedöms och kompletteras utifrån ett hbtq-perspektiv och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att hbtq-perspektivet finns med och att hbtq-personers behov beaktas i framtagandet av nationella strategier, handlingsplaner och andra åtgärder som syftar till att motverka våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:987 av Amineh Kakabaveh m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att regeringens feministiska utrikespolitik kompletteras med en feministisk inrikespolitik och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1018 av Jasenko Omanovic (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställdhet i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1037 av Azadeh Rojhan Gustafsson och Alexandra Völker (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör beakta behovet av tydliga mål för att en jämställd arbetsmarknad ska uppnås och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1353 av Maria Stockhaus (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om framtagandet av en nationell strategi för mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1380 av Rickard Nordin och Ola Johansson (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla beslut bör jämställdhetsprövas och analyseras utifrån hur de gynnar eller missgynnar det underrepresenterade könet och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1864 av Veronica Lindholm m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att det sker en årlig statistisk kartläggning av hedersvåld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att informera och utveckla lokalsamhällets arbete för att motverka hedersvåld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:1994 av Désirée Pethrus m.fl. (KD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jämställdhetsintegrera statens myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att hindra våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2274 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbete är en hörnsten i ett jämställt samhälle och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2380 av Solveig Zander (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast medverka till mer jämställda löner med hjälp av JA-modellen och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2431 av Annika Qarlsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en genomgripande utredning som behandlar och belyser statens, näringslivets, samhällets och individens totala kostnader för ojämställdhet, relaterade till de mål för jämställdhetspolitiken som riksdagen antagit, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att en ny nationell handlingsplan mot våld i nära relationer och sexualiserat våld tas fram med både förebyggande och akuta delar, t.ex. obligatoriska hot- och riskbedömningar vid anmälan om hot och våld och förbättrat praktiskt och ekonomiskt stöd vid akuta våldssituationer, och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kräva bättre samordning mellan ansvariga myndigheter som kommer i kontakt med våldsutsatta personer – ett aktivt samarbete mellan länsstyrelser, Migrationsverket, kommuner, landsting och kvinnojourer, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2590 av Thomas Finnborg och Sotiris Delis (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över möjligheten till mer förebyggande arbete mot förtryck, diskriminering och våld i hederns namn och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2786 av Jan Björklund m.fl. (FP):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2813 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att bryta upp hederskulturens fäste i Sverige, såsom könssegregerad simundervisning, och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2899 av Paula Bieler m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändrade jämställdhetspolitiska mål och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvotering och positiv särbehandling på basis av kön och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särskilda jämställdhetsåtgärder och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en intensifierad kamp mot hedersrelaterat våld och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att förbättra villkoren för de anställda inom den offentliga sektorn och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3099 av Carina Herrstedt m.fl. (SD):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inrättandet av ett nationellt kompetensteam med spetskunskaper om hederskulturer samt tvångs- och barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en omfördelning motsvarande minst 50 miljoner kronor årligen från generella jämställdhetsatsningar till ett riktat arbete för att stoppa hedersförtrycket och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en statlig samordning för att erbjuda alla kommuner nödvändiga verktyg att ta fram specifika handlingsplaner mot hedersförtryck och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inrättandet av särskilda hedersjourer som är särskilt anpassade för arbetet med att ge stöd och skydd för de som försöker bryta sig loss från hederskulturer, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3225 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att underlätta mäns och kvinnors möjlighet att kombinera familj, arbete och fritid och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3245 av Johanna Jönsson m.fl. (C):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att motverka hedersrelaterat våld och tillkännager detta för regeringen.